

KISGRAFIKA

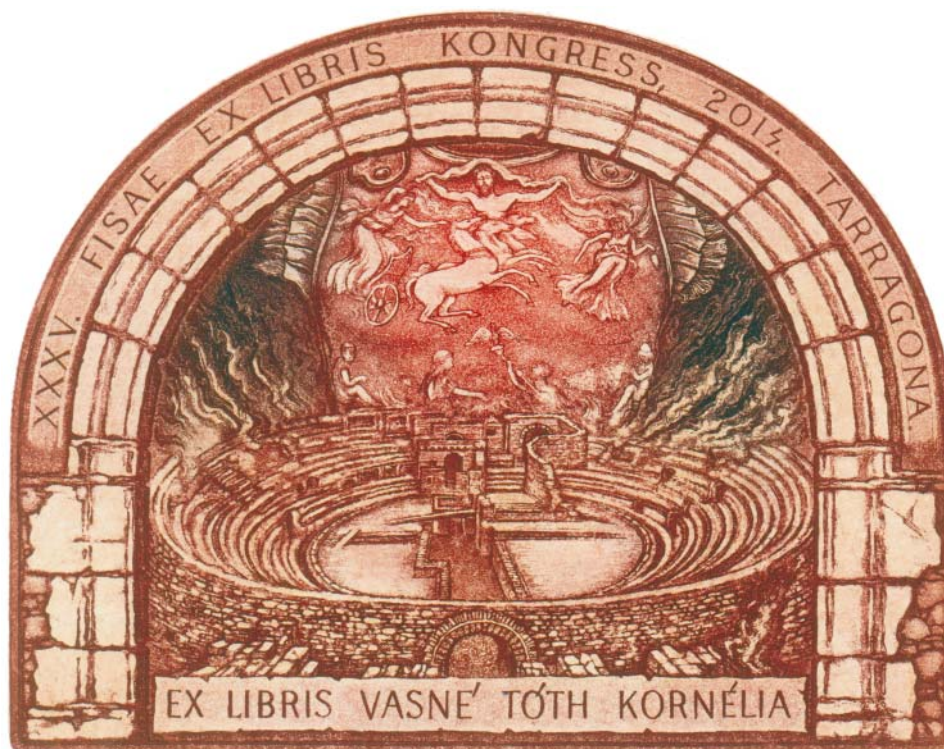
52. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, V. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Bálint Ferenc grafikája, C3/C5, 100×123

T A R T A L O M

Vasné Tóth Kornélia: Nemzetközi Ex libris Kongresszus Szent György jegyében

Arató Antal: Moskál Tibor emlékezete

dr. Solymos László: Kopasz Márta emlékkiállítás

Nagy Ádám: Templomtárlat. Emlékezés Kass Jánosra

Ürmös Péter: Bálványosi művészportrék 2.: Börcsök Attila

Vasné Tóth Kornélia: A magyar ex libris 100 éve. Kiállításmegnyitó

Vasné Tóth Kornélia: Lustig István. Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC – EGYESÜLETI HÍREK

2014/2

NEMZETKÖZI FISAE EX LIBRIS KONGRESSZUS SZENT GYÖRGY JEGYÉBEN (2014)

Három, a 2014-es ex libris kongresszusra készítettett, egyúttal nevemre szóló ex libriszel, Bálint Ferenc, Havasi Tamás, Molnár Icsu István alkotásaival indultam Spanyolországba, hogy képviseljem hazánkat ezen a nemzetközi kisgrafikai seregszemlén.

A Katalán Ex libris Társaság (Associació Catalana d'Exlibristes, ACE) 1989-ben alakult, így 2014-ben ünnepli fennállása 25. évfordulóját. Ez is indokolja, hogy jelen évben a katalánok vállalták magukra a XXXV. Nemzetközi Ex libris Kongresszus szervezését. Katalónia 1958-ban már helyszíne volt egy európai ex libris kongresszusnak, Barcelonában. 2014-ben a központi helyszínek Vila-seca és Tarragona városok voltak.

Josep Triadó (spanyol) grafikája, P1, 95×72

A Földközi-tenger partján húzódó, Vila-seca városhoz tartozó La Pineda, Tarragonától kb. 10 km-re található. Itt került sor a kongresszus megnyitására. A Hotel Palace Pineda fogadta a kongresszusra érkezőket, és itt állt rendelkezésre a csere-terem. A 2014. április 22-én este tartott *megnyitónak* a Grand Palace adott otthont. Ezen elsőrendűen Marià Casas Hierro – a Katalán Ex libris Egyesület, egyúttal a kongresszus elnöke – köszöntötte a résztvevőket, akiknek száma meghaladta a 150 főt. A spanyol-angol-kínai nyelven lezajló megnyitón betekintést kaptunk a spanyol, ill. főként a katalán kultúra, művészet világába. Elhangzott Joan Miró i Ferrà (1893–1983) katalán festőművész, grafikus, szobrász és Pablo Picasso (1881–1973) spanyol festőművész, író neve. Katalónia fővárosa, Barcelona legfőbb műemlékét, Antoni Gaudí (1852–1926) katalán építész mesterművét, a Sagrada Famíliát (Szent Család templom) 2010. november 6-án XVI. Benedek pápa emelte bazilika rangjára. Kriptája és a Születés kapuja az UNESCO kulturális világörökség része lett. A munkálatok jelenleg is folynak.

A tervek szerint 2026-ra, Gaudí halálának 100. évfordulójára fejezik be az építést. Az épület az organikus építészet mintapéldánya, de szecessziós és kubista stílusjegyek is találhatók rajta.

A megnyitón az ex libris pályázat *díjátadására* is sor került. Az 1153 beérkezett műből, mely 365 művésztől származott, hat került díjazásra. Első helyezett lett Veselin Damyanov (Bulgária), második a japán Shigeki Tomura, harmadik Plamenko Čengić Horvátországból. Negyedik a kínai Gu Xiu Hua, ötödik Maria Noblé Németországból, a hatodik Hayk Grigoryan (Örményország). Külön elismerésben részesültek: az észt Lembit Lõhmus, a kínai Wu Bin, Yanyun Li, Dongshen Zhou, a lengyel Delekt Paweł, Krzysztof Marek Bak, az orosz Valerij Pokatov, a hongkongi Malou Oi Yee Hung, a lett Natalija Cernecova, az olasz Paolo Rovegno, a belga Christine Deboosere és a magyar Molnár Icsu István. Mellettük a *központi kiállításra (és a versenykatalógusba)* beválogatott alkotók közt a konferenciát rendező Spanyolországban kívül Kína, Tajvan, Japán, Olaszország, Törökország, Szerbia, Bulgária, Oroszország, Fehéroroszország, Ukrajna, Finnország, Lengyelország, Franciaország, Belgium, Izrael, USA, Mexikó, Argentína stb. művészei szerepeltek. Hazánk-ból Havasi Tamás a 2012-es londoni olimpia alkalmából készített ipse fecit lapja került be a válogatásba (XXXV. *Congrés Internacional d'Exlibristes de la FISAE Catalunya, 2014. Concurs-Concurso-Competition*).

A *kiállítások* fő helyszíne a Tarragona tartományban, Barcelonától délnyugatra fekvő tengerparti város, Tarragona volt. A kb. 70 ezer lakosú település Kr. e. 3. – Kr. u. 5. század között a Római Birodalom ibériai-félszigeti központja, székhelye, Hispania Tarraconensis provincia fővárosa volt, Tarraco néven. A Tarragonában látható római maradványok erről az időszakról tanúskodnak: római vízvezeték (Acueducto), Fórum a Praetorianus toronnyal, amfiteátrum, cirkusz, diadalív, szobor- és oszlopmaradványok stb. A gótikus katedrális és kolostor középkori eredetű, az 1170-es évekből származik. Mindezen kulturális értékek méltó háttérét képezték a kongresszus alkalmából rendezett ex libris kiállításoknak, melyek közül háromnak Tarragona városa adott otthont. Ezek: *Ex libris és ex libris művelők* (helyszín: El Tinglado, Port No4), *A fametszet és az ex libris* (helyszín: Al Museu D'Art Modern), *Szent György Katalóniában és az ex libris* (helyszín: Diputació de Tarragona). További helyszínek voltak Barcelona, ahol a Katalán Nemzeti Könyvtár (Biblioteca de Catalunya, BC) *Az ex libris élet 1900 körül Katalóniában* (L'exlibrisme a Catalunya al voltant de 1900) címmel mutatott be kiállítást. Reusban a Museu Salvador Vilaseca és a Biblioteca Central Xavier Amorós (BCR) kapcsolódtak a kongresszus rendezvényeihez, saját tárlattal.

A következőkben a három fő tarragonai kiállítást mutatom be, melyekhez katalógus is készült.

A korábban már említett *díjazott és kiemelt alkotások*, ill. a *spanyol ex libris történetét* átfogóan bemutató kisgrafikák a *tarragonai kikötő 4. számú épületében* (El Tinglado, Port No4) voltak láthatóak. Az itt szereplő 116 tablón több mint 2000 ex libris, alkalmi grafika, néhány szabad grafika került kiállításra. A tárlat főként a spanyol ex libris életet állította középpontba, spanyol grafikusok bemutatásával, mindemellett néhány *ma-*

gyar vonatkozás is szerepelt, az elismerésben részesült Molnár Icsu István, a kiemeltek közt már említett Havasi Tamás mellett Andruskó Károly, Bálint Ferenc, Fery Antal, Kner Albert, Nagy Árpád, Drahos István, Bordás Ferenc alkotásaival. A vitrinekben elhelyezett dokumentumok az ex libris főleg spanyolországi szakirodalmába nyújtottak betekintést, elsősorban folyóiratokon keresztül. Az itteni kiállításhoz készített katalógus *Ex-libris i exlibristes* (Ex libris és ex libris művelők) címmel átfogó képet kíván nyújtani az ex libris műfajáról, elsősorban spanyolországi fejlődéséről, 30 tanulmányon keresztül. Ezek közt van történeti jellegű, pl. az Ibériai Ex libris Egyesület (La Asociación de Exlibristas Ibéricos, AEI) történetéről, az ex libris készítésről Argentínában stb. A kisgrafikák technikai változatosságáról, a színkezelés módjairól is olvashatunk. A kötetben található az ex libris művészi üzenetét, szimbolikusságát, a könyvhöz, ill. a papírhoz való kapcsolódását, újabkori modernitását taglaló írás egyaránt. Egyes művészek is bemutatásra kerülnek, pl. a századfordulóról Alexandre de Riquer (1856–1920), a későbbi időszakból Jaume Pla Palleja (1914–1995), Enric Clusellas Albertí (1914–). A spanyol ex libris gyűjtők, ill. bibliofilek közül José Luis Sánchez De Vivar Villalba, Pau Font de Rubinat és Antoni Company i Fernández de Córdova szerepelnek. Intézményi szinten pl. a Katalán Nemzeti Könyvtár, a Katalán Nemzeti Művészeti Múzeum, a reusi Museu Salvador Vilaseca ex libris gyűjteménye is bemutatásra kerülnek.

A tanulmányok közt több Marià Casas Hierro írása, aki amellet, hogy grafikus – 1967 óta készít ex librist, mára már több mint 400-at –, neves ex libris gyűjtő is, kb. 50 000-es gyűjteménnyel.

A katalógus végén *centenáriumi megemlékezés*ként felsorolás olvasható az 1914-ben született vagy elhunyt művészekről, köztük 100 éve született magyarok: Bánsági András, Erdős Tibor, Füle Mihály, Vincze Lajos is említésre kerülnek.

A katalógus értékét emeli a hozzá mellékelt CD, mely a spanyol ex libris életre vonatkozó további szakirodalmak (pl. az Ibériai Ex libris Egyesület, La Asociación de Exlibristas Ibéricos, AEI és a Barcelonai Exlibris Társaság, Asociación de Exlibristas de Barcelona, AEB kiadványai, az 1958-as barcelonai kongresszusról szóló cikkek) mellett lexikonszerűen több száz spanyol és külföldi, köztük számos magyar grafikustól (pl. Andruskó Károly, Bálint Ferenc, Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Drahos István, Gácsi Mihály, Fery Antal, Nagy Árpád, Németh Nándor, Menyhárt József, Radványi-Román Károly, Salamon Árpád) mutat be ex libriseket.

A *Modern Művészeti Múzeumban* (Museu MAMT, Tarragona) *La xilografia i els ex-libris* (A fametszet és az ex libris) címmel rendezett kiállítás 75 tablón kb. 800 fametszetű ex librist mutatott be. A középpontban a katalán Antoni Gelabert

Casas (1911–1980) fametsző iskolája és alkotásai álltak. A tárlat kb. 100 fametsző művész (többek között Oriol M. Diví, Antoni Ollé Pinell, Miquel Plana, Esteban Grimi, Tranquillo Marangoni, Fernandez Saez, Eva Farji, G. Uboldi, Italo Zetti, A. Kalasnyikov, Peteris Uptis, Frank-Ivo van Damme, Valentin le Campion stb.) alkotásainak bemutatásával széles nemzetközi körképet nyújtott.

A magyar grafikusok közül Radványi-Román Károly, Drahos István, Gácsi Mihály alkotásai szerepeltek a kiállításon, ill. a hozzá kapcsolódó katalógusban.

A városi képviselőtestület épületében (*Diputació de Tarragona*) rendezett kiállítás *Sant Jordi a Catalunya i a l'exlibrisme* (Szent György Katalóniában és az ex libris) címmel a kongresszus idejére eső Szent György napi ünnepséghez kapcsolódott. Szent György (270 körül–303. április 23.) római kori katona és keresztény mártír halála napja (ill. néhol az

azt követő nap) a keresztény egyházakban ünnepnapnak számít. E napot Európa nagy részében a tavasz kezdeteként tartják számon, számos népszokás, hiedelem kapcsolódik hozzá. Szent György évszázadokon át a lovagok, fegyverkovácsok, lovaskatonák és a vándorlegények patrónusa volt. A jelenben a cserkészeké és a rendőröké. Szent György a védőszentje több országnak, pl. Angliának, Portugáliának, Katalóniának, Litvániának, Szerbiának, Görögországnak, Grúziának stb. csakúgy, mint Barcelona, Moszkva, London, Ljubljana, Genova, Isztambul stb. városoknak. Katalóniában Szent György legendáját a következőképpen magyarázzák. A lovag megölt egy sárkányt, amely éppen egy hercegnőt készült lenyelni valahol Barcelonától délre. A sárkányvérből kinőtt egy rózsabokor, amelyről a lovag a legszebb virágot leszakította a hercegnő számára. Innen ered az a

középkor óta elterjedt szokás, hogy Katalóniában április 23-án, Szent György ünnepén Rózsa Fesztivált tartanak. Ezzel hódolnak a lovagi becsületnek és a romantikus szerelemnek. 1923-ban a szerelmesek fesztiválja egyesült a Nemzetközi Könyvnappal, amelyet Miguel de Cervantes 1616-os halálának évfordulóján tartanak, szintén április 23-án. A szerelem és könyv egyesült ünnepén a fiúk rózsát adnak a lányoknak, azok pedig könyvet ajándékoznak a fiúknak. Könyvesbódék és rózsárusok lepik el a városok sétálóutcáit (Barcelonában a La Ramblát, Tarragonában a Nova Ramblát), és bár április 23-a hivatalosan nem munkaszüneti nap, sok katalán ezt a napot az utcán sétálgatva tölti.

A 2014-es ex libris kongresszushoz kapcsolódóan Tarragonában rendezett Szent György (spanyolul: Sant Jordi) témájú ex libris kiállítás tehát ehhez az ünnepkörhöz kapcsolódott. A szent különleges tisztelete inspirálólág hatott sok művészre. A bemutatott ex librisek ikonográfiája változatos, nagy gazdagságot mutat. A kiállított 32 tablón kb. 400 grafika szere-

Molnár ISCSU István grafikája, C3/P3, 95×85

pelt. Az alkotók közt: J. Triadó, R. Rossell, A. Suárez, Oriol M. Diví, Marià Casas, L. Lanari, C. Constantini, A. Gelabert, Anatolij Kalasnyikov, L. Rusek, O. Marik, A. Kunst stb. A magyarok közt Salamon Árpád 3, Fery Antal 2, Vén Zoltán, Nagy László Lázár, Imre Lajos egy-egy alkotása szerepelt, a katalógusban emellett még (a kiállításra sajnos ezek nem kerültek ki) Ürmös Péter, Sólyom Sándor, Andruskó Károly, Kopasz Márta, König Róbert, Moskál Tibor, Bagarus Zoltán, Kazinczy Gábor, Jorga Ferenc stb. néhány ex librise. Sajnálatos, hogy a katalógusban többük neve helytelenül lett beazonosítva!

A grafikák ikonográfiáját tekintve a többség Szent Györgyöt páncélozott lovon ülő és dárdájával sárkányt ledöfő ifjúként mutatja be, azaz a védelmezőt, a megmentőt és szabadsághőst ábrázolja. A leghíresebb Szent György-szobor, a Kolozsvári-testvérek alkotása 1373-ból Prágában van. Ez több ex librisen is szerepel. Az ex libriseken visszatérő motívum még a Szent György-kereszt (ezüst/fehér alapon vörös kereszt), Szent György vértanú attribútuma. (Ez egyébként Barcelona címerében is szerepel, utalva a védőszentre.) Több ex libris pajzs vagy érem alakú, ill. pecsétszerű, utalva arra, hogy Szent Györgyöt gyakran ábrázolják címereken és pénzérméken is. Előfordul a legenda kapcsán a hercegnő, ill. a rózsza képi megjelenítése is. Épületek közül vár-, ill. templom-ábrázolások épülnek be a kompozícióba.

Imre Lajos fametszete, X2 (1998),
85×50

A kiállításon 4 tábló ízelítőt nyújtott a közvetlenül a kongresszusra utaló lapokból is, többségében spanyol, katalán alkotóktól, ezeken gyakori motívum a könyv-, épület- és tájábrázolás.

Az egyéb programokat tekintve a kongresszus szakmai részét gazdagította az Oriol Maria Diví Ex-libris c. könyv bemutatója (Elies Plana által), és több előadás, pl. az argentin ex libris történetéről, különleges technikai eljárásokról stb. Cserékre is jó lehetőségek kínálkoztak, én magam több grafikussal, ill. gyűjtővel kerültem cserekapcsolatba, pl. Silvana Martignoni (olasz), Giorgio Frigo (olasz), Nurgül Arikan (török), Gerard Poldermann (holland), Kira Khudoley (orosz), Marziya Zhaksygarina (kazahsztáni) stb.

A kongresszus résztvevői ellátogattak Katalónia fővárosába, Barcelonába is, megtekintve a Katalán Nemzeti Művészeti Múzeumot (MNAC, Museu Nacional d'Art Catalunya) és a Sagrada Família-t. Ezek mellett több fakultatív program közül lehetett választani, kirándulás a Poblet-kolostorhoz, látogatás Reusba stb.

A szervezők mind szakmailag, mind turisztikai szempontból nagyon tartalmas, változatos programokkal szolgáltak a résztvevők számára. Hasonlóan ez várható a következő, 2016-os kongresszuson (augusztus 22-27 közt), melynek szervezője az oroszországi Vologda, és gazdag programkínálatáról már most értesülhettünk. Reméljük, a magyar ex libris ott majd nagyobb hangsúllyal lesz jelen.

Vasné Tóth Kornélia

MOSKÁL TIBOR EMLÉKEZETE (1930-2014)

Mint arról korábbi számunkban hírt adtunk, Moskál Tibor 84 éves korában elhunyt. Budafokon született, számos grafikáján örökítette meg szűkebb pátriájának műemlékeit, jellegzetes utcarészleteit. Művészeti alapismereteit a nagytétényi Hungária Gumigyár (ahol vasesztergályos volt) képzőművészeti szakkörében, a grafikai eljárásokat Varga Nándor Lajos, Nagy Zoltán, Kaveczky Zoltán útmutatásai során sajátította el. Nagy szorgalommal és kitartással végzett munkája hamarosan meghozta számára az elismerést. Kisgrafikáit bemutatták a hazai és külföldi kiállításokon, önálló tárlatokon. Több mint 600 tételt tartalmazó ex libriseinek és alkalmi grafikáinak leíró alkotásjegyzékét – a művész közreműködésével – Király Zoltán, lapunk egykori szerkesztője, művészetének avatott ismerője és népszerűsítője adta közre 2009-ben. Kiállításainak zömét is ő nyitotta meg. (Lásd legutóbb a *Hazajöttem* (2006) című tárlatának megnyitóját a Klauzál Gábor Társaság honlapján.) Mint hazánk szófiai kulturális attaséja, ő hívta meg bulgáriai tanulmányútra, publikált róla lapunkban is.

Moskál Tibor fametszete,
X2, op. 119 (1972), 82×45

Amikor Moskál Tibor 65 éves korában családi okok miatt Békéscsabára költözött, munkássága szinte látványos módon megújult. Hozzájárult ehhez, hogy az őt befogadó helyi közösség-közönség nagy szeretettel fogadta. A kisgrafikák mellett rajzok, akvarellek, lavírozott tusrajzok, nagyobb méretű fa- és linómetszetek, rézkarcok, vegyes technikával készült lapok sokasága került ki a keze alól. A bulgáriai után erdélyi és felvidéki élményeit sorozatokban örökítette meg. Különféle művelődési intézmények számos kiállítást rendeztek műveiből. 75. születésnapján a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum rendezett rangos tárlatot alkotásaiból, 2001-ben életmű kiállítását láthattuk, szintén Békéscsabán. Tisztelői 80. születésnapjára (Király Zoltán előszavával) reprezentatív albumot adtak közre grafikáiból.

Moskál Tibor mindig megújuló alkotókedvét örzi

Moskál Tibor fametszete,
X2, op. 118 (1972), 75×45

a *Napsugár szimfónia* című akvarell sorozata, amely a békéscsabai bemutató után 2012 őszén a Klauzál Házban (Budafok-Tétényi Művelődési Központ) láthattuk. (A „szimfónia” 14 „tétel”-ét 2011-ben Tökés Gyula adta közre Békéscsabán egy szépen tipografizált füzetben.) A sorozat, mondhatnánk vallomásos képeskönyv, az „örök ifjúság éltetőjéről, a szerelemről” szól. A jelentéseiben közvetlen egymásra épülő, egymást kiegészítő, értelmező szöveggel is kísért akvarell-sorozat a maga nemében nóvum Moskál Tibor munkásságában. A különböző szimbólumokat montázs technikával felvonultató képek a szerelem születését, varázsát, örömét, a féltékenység poklát, a szerelem délibábos elérhetetlenségét, a várakozás és kiábrándulás dermesztő csendjét stb. jelenítik meg sajátos módon. Mondhatnánk az idős művész önmagával és a világgal való szembesülése, immár afféle búcsúintés az utókornak.

Emlékét megőrizzük.

Arató Antal

KOPASZ MÁRTA EMLÉKKIÁLLÍTÁS REÖK-PALOTA, 2014

Kedves Tárlatlátogató, Emlékező Közönség!

Szeged egyik legegényibb hangú alkotója, Kopasz Márta grafikusművész emlékkiállítását előtt tiszteleghetünk, aki vallotta, hogy a szülőföld múltjából, szellemiségéből kiindulva alkothat világszínvonalú művész. E szerint élt, lelkét a szegediség adta.

Mert metszetein a szeretett város múltja és jelene egyaránt látható, szimbolikus tartalmat hordozva. Legtöbb alkotásán megjelent Szeged egy-egy épülete, a szellem fellegvárai: a Városháza, a Közművelődési Palota, a Fogadalmi templom, az egyetemi épületek, a Hősök kapuja és a Dömötör torony. Ez utóbbi azért is volt különösen fontos számára, mivel világra jövetelének napja október 26., azaz Szent Demeter napjára esett. Éppen ezért a város legrégebbi műemléke lett műveinek egyik leggyakrabban visszatérő motívuma. De megjelennek a napsugárdíszes parasztházak, az alsóvárosi ferences templom gótikus támpillérei, a dorozsmai szélmalom kúpja, a Tisza hullámai, a bögöshajó oromdísze, a szegedi boszorkányok, mindmind sokféle változatban. Kopasz Márta grafikai anyanyelvén.

Egész életét alkotással töltötte, melynek egyik legszembetűnőbb művészi-emberi vonása a hűség.

És itt nem csak a műtermi alkotásra kell gondolni, hiszen hosszú ideig, majd 60 éven át tanított, egyrészt alkotókat, másrészt műértő közönséget nevelt tanítványaiból. Nagyívű pedagógiai életútja a szegedi egyetemről a tanárképző főis-

kolán át, az általános iskolától a gimnáziumig vezetett. Elméleti cikkeket írt, szervezett művészeti tagozatot, nevelt grafikát szerető és értő generációkat.

Kezdeti sikereit festőként érte el, ám igazi tehetsége grafikusként teljesedett ki, mert ezt a műfajt tartotta a legegényesebb útnak. Legsikerültebb időszakát Szent-Györgyi Albert szegedi rektorsága ideje alatt élte. Ekkoriban alapította meg Buday Györggyel és Bordás Ferencsel együtt az országos, később nemzetközi hírű szegedi metszőkultúrát: a Szegedi Kisgrafikai Barátok Körét, melynek helyi vezetője, majd tiszteletbeli elnöke volt hosszú évtizedeken keresztül.

Jövőbe küldte Szeged palackpostáját tenyérnyi nyomataival, könyvbe búvó ex libriseivel. Életművébe véste Szeged történetét, épületeit, személyiségeit, szellemiségét, amelyek a világ számos pontján, sok ezer kötetben dokumentálják ma is a szegedi metszőkultúra színvonalát, a betűformálás eredetiségét.

Minderről így nyilatkozott 1979-ben a Tiszatáj című folyóiratban: „A kisgrafika elfér egy borítékban. Egy borítékban jutottam ki Európába és európai nevet szereztem.”

Sokrétű, színes munkásságához tartoznak még a pasztellportrék és temperaképek festése, amelyeken a népiélet, a szegedi piacok jellegzetes életképeit örökítette meg. Mind ezt ízelítésként a mai kiállításon a Tápéi gyékényes műve reprezentálja.

Amiben mesterien egyedi volt, hogy a görög mitológia múzsáinak alakjait a legtermészetesebb módon szegediesítette. Alakjaikban a helyi motívumokat érvényesítette.

Jellegzetes, töredezett vonalú, fekete-fehér folthatásokra épülő grafikái, kései korszakában ezek színezett változatai, linói, ex-librisei, metszetei, plakátjai és illusztrációi így váltak az egyetemes kultúrtörténet és a szegedi szellemiség szép szintézisévé.

Számos hivatalos elismerés, kitüntetés birtokosa, amelyeket hosszú élete során kapott. A legbüszkébb mégis Szeged díszpolgári címére volt. Az eddig kitüntetettek között egyedüli nőként vehette át az elismerést 1997-ben.

Elméleti munkásságának szerves részét alkotják azok a feljegyzések, beadványok, amelyeket a város művészeti életének fejlesztése érdekében írt és küldött el különböző fórumokhoz. Kezdeményezésére és javaslatára lett meleg szürke a Hősök kapuja vakolata, évekig harcolt a Honvéd téri Református templom bejáratánál megvalósult Szegedi Kiss István és Abády Benedek mellszobráért. Kevesen tudják, hogy az Anna-víz első címkéjét is ő álmodta meg.

Művei nem csak a szegedi, hanem számos európai múzeumban megtalálhatók. Igazi kuriózum most látni a Móra Ferenc Múzeumban őrzött, a nagyközönség számára, eddig ritkán látott grafikai anyagát itt a REÖK-palotában. Ez a helyszín már nem először vállalkozott arra, hogy az elhunyt szegedi képzőművészek előtt emlékkiállítással tiszteleg. Zoltánfy István, Lázár Pál, Buday György és Vinkler László után régi adósságát törleszti most Kopasz Márta grafikai életművének bemutatásával. Bízom abban, hogy a művészettörténet számára is maradandó emléket hagy majd ez a tárlat.

Emlékezzünk hát a szegedi képzőművészet nagyasszonyára, itt a falakon látható alkotásain keresztül, mert Kopasz Márta művészete nélkül bizony szegényebb lenne Szeged.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

dr. Solymos László alpolgármester

Kopasz Márta fametszete, X3, 75×57

TEPLOMTÁRLAT EMLÉKEZÉS KASS JÁNOSRA

Négy éve nem tűnhetett föl Szegeden Kass János alakja. Nagyon hiányzik nekünk! 2014. március 9-én a szegedi Szent Gellért templomban egy kamaratárlattal megidézte professzor Benyik György plébános. A szokatlan helyen, szokatlan vasárnapra mise keretében megvalósult bemutató „célközönsége” a gyermekek voltak. Célzott volt a képválogatás tematikája is: a művész Bibliához készült műveiből láthattunk kettő híján húszat a modern templom falain. (A műveket Bánki Vera bocsátotta rendelkezésre.) Olyanokat, amelyekhez érdekes történeteket tudott mesélni, kíváncsi, félig-meddig vizsgáztató kérdéseket tudott föltenni a tudós lelki vezető, hitoktató.

A templom teljesen megtelt a gyermekekkel és persze az őket elkísérő felnőttekkel. Így a szemlélődés során közösen eleveníthettük föl – kinek-kinek korához illő – ismereteinket a Tízparancsolatról, Ádám és Éváról, Mózesről, Noéról, Lótról és Szt. Ferencről, Szt. Györgyről. Az aranyborjú, a szőlőműves, az életfa, az énekek éneke titkokat sejtető témákkal kapcsolatban pedig a képekkel remélhetően sikerült további érdeklődést fölkelteni, gondolkodást serkenteni. Az alkalmi, hozzáértő tárlatvezető föl hívta a figyelmet arra, hogy ezeket a képeket érdemes közelről is tanulmányozni. A művész a rézkarc technikát alkalmazva rengeteg apró részletet tudott megrajzolni, amellyel a téma bemutatását egy-egy mozzanattal bővítve, sokrétűen, szinte filmszerűen ábrázolta.

Hiányoljuk Kass Jánost! A helyhez illő családi megemlékezés volt. Ragaszkodunk hozzá, ahogy ő is ragaszkodott Szegedhez. „Kerestem a helyet, az öblöt, a kikötőt, ahol horgonyt vehetek...” – írta egyik visszaemlékezésében. Úgy gondoljuk, hogy Szegedet ilyennek találta. Gyakran emlegette gyermekkori töredékes emlékeit: illatokat, fényeket, piaci nyüzsgést, nagyembereket, Juhász Gyula törekeny, Móra szivarfüstös lényét, és még sok más. Csodálatosan gazdag pályafutása során a képzőművészet szinte minden műfajában megnyilatkozott. „Tanúja lenni a kornak... A művésznek mindenről tudnia kell...” – állította beszélgetésekben, írásban egyaránt, ám nem csak mondta, így is élte. Kincseket hagyott ránk. Jó lenne, ha minél többet megismerhetnénk belőle.

Adódott is újabb alkalom műveivel találkozni, közönség elé tární. A Móra Ferenc Múzeum nagyszabású terve ez évben valósul meg több kiállítási térben, amely az ókori Egyiptom művészetét, kultúráját mutatja be. E program első lépéseként a Fekete házban, április 12-én a Kass Galériában egy „valóságos” sírkamrát építettek föl, benne díszes szarkofággal és falfestményekkel, tárgyakkal. A hangulathoz jól illenek a Kass életműből gondosan válogatott és szépen elhelyezett egyiptomi témájú grafikák mives lapjai.

A Mester már nem, de művei velünk maradtak. Úgy hiszem, egyedülálló értékről van szó, nekünk kell(ene) bölcsen élni vele!

Nagy Ádám

BÁLVÁNYOSI MŰVÉSZPORTRÉK 2. RÖVID BESZÉLGETÉS BÖRCSÖK ATTILA GRAFIKUSMŰVÉSSZEL

Az INCITATO Művésztáborba több olyan grafikus is kapott meghívást, akiknek kisgrafikai munkássága közismert, sőt könyvjegyek tervezésével is foglalkoznak. A Kézdivásárhelyről jó pár éve már Bálványos-füldőre költözött alkotótáborban már több alkalommal dolgoztam együtt Börcsök Attilával, aki az ott készült linó- vagy rézmetszetű grafikai lapjait minden alkalommal kiállította a zárókiállításon. Ezek között voltak kisgrafikák, de nagyobb méretű képgrafikai alkotások is. Ezek kapcsán fogalmazódott meg az a pár kérdés, amelyre adott válaszokat az alábbiakban adom közre.

Hogyan és hol választottad a grafikát a művészi önkifejezés eszközévé?

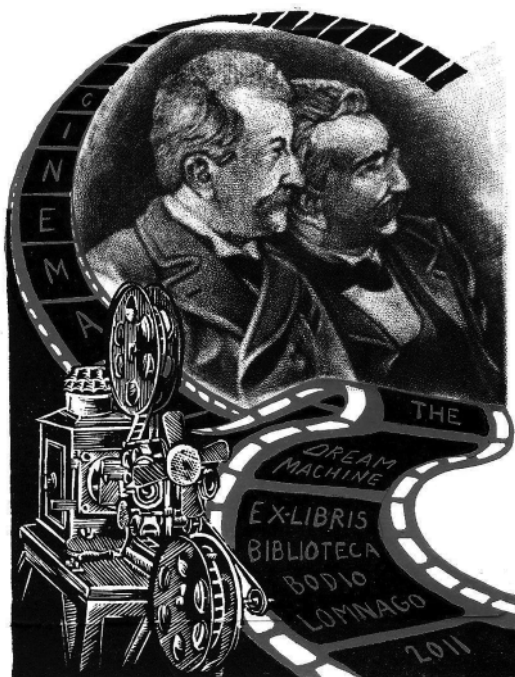
Egészen koránra visszagondolva, talán a régi fekete-fehér, kézzel rajzolt képregények hangulata fogott meg, ezeket másoltam számolatlanul gyermekkoromban. Komolyra fordítva a szót, művészeti tanulmányaim során minél több grafikai technikával ismerkedtem meg, annál biztosabb voltam benne, hogy ezzel akarok foglalkozni. Később aztán a főiskolán már tudatosan ebbe az irányba szakosodtam.

Milyen területeit műveled?

Egyaránt kedvelem a magas- és mélynyomású eljárásokat. Ha ki kellene emelnem közülük azokat, amelyeket a legjobban kedvelek, akkor a réz- és fametszést, illetve a mezzotintát említeném meg. Munkáimon igen gyakran keverem is ezeket a technikákat.

Mit gondolsz a hagyományos képgrafika és a kisgrafika viszonyáról?

Sajnálatos módon azt tapasztalom, hogy sokszor lekicsinylően ítélik meg a kisgrafikákat, pedig úgy gondolom, egyáltalán párhuzamot sem kellene vonni a „nagygrafikákkal”. Egy másik műfaj, amely sajátosságaiból adódóan sokkal személyesebb, megítéltebb, éppen ezért nem minden esetben a nagyközönséghez hivatott szólani. Természetes tehát, hogy nem kap akkora nyilvánosságot.

Börcsök Attila grafikája, X3/2, C7, 2011

Kiknek készítettél ex librist, és milyen technikákkal? Ex libriseid száma?

Szinte kizárólag nemzetközi pályázatokra készítettem eddig ex libriseket, és ezek hozadékaként néhányat személyre szólóan is. Linómetszet, rézmetszet, mezzotinto technikák keverésével készül a legtöbb könyvjegyem. Ex libriseim száma jelenleg 34.

Véleményed a könyvjegyművészet mai helyzetéről?

Itthoni viszonylatban azt mondanám szerencsés helyzet, hogy van egy ilyen szervezet, mint a KBK, és lehetőségeihez mérten igyekszik színvonalas fórumokat biztosítani a könyvjegyművészet számára. Nemzetközi viszonylatban is nagyon sok lehetőséghez lehet jutni, ami megint csak szerencsés, főleg ha azt nézzük, hogy a hazai ex libris művészet külföldi megítélése véleményem szerint igen jó.

Börcsök Attila linómetszete, X3, 2012

Börcsök Attila életrajza

Debrecenben született 1982-ben. Művészeti tanulmányait a debreceni Medgyessy Ferenc Gimnázium művészeti tagozatán kezdte, majd érettségi után a Nyíregyházi Főiskola rajz-vizuális kommunikáció szakán folytatta, ahol mestere Szepessy Béla. 2010 óta a debreceni Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola művésztanára. Tagja a nyíregyházi nemzetközi fametsző művésztelepnek, a gyergyószárhegyi grafikai művésztelepnek, Az Incitato Art Campnak és a nyíradonyi nemzetközi művésztelepnek.

Munkássága nagy részét kisgrafikák, leginkább ex-librisek alkotják, melyekkel rendszeresen vesz részt külföldi kiállításokon. Munkáit technikai változatosság, precíz kidolgozás, lírai megfogalmazás jellemzi.

Tagságok:

- 2009 KBK
- 2013 Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
- 2014 Associazione Nazionale Incisori Italiani

Fontosabb csoportos kiállítások:

- 2009, 2013 „Grafica ed Ex Libris” Monferrato (Italy)
- 2006, 2008, 2010, 2012, 2014 Concorso Internazionale Bodio Lomnago, Varese (Italy)
- 2012 Legfeljebb 60 centis körök – Múterem galéria, Debrecen
- 2013 Mester és Margarita – Medgyessy Ferenc emlékmúzeum, Debrecen

Egyéni kiállítások:

- 2008 Balmazújváros, Művelődési Ház
- 2011 MFG galéria Debrecen
- 2012 Ebes, Széchényi Ferenc Tájélmúzeum
- 2013 Nyíregyházi Főiskola

Díjak:

- 2005 II. OMDK kiállítás, Szeged, grafika szekció II. díj
- 2012 100 éves a DE ex libris kiállítás, közönségdíj
- 2012 Nemzetközi ex libris kiállítás, Bodio Lomnago, Olaszország, IV. díj
- 2014 Nemzetközi ex libris kiállítás, Bodio Lomnago, Olaszország, III. díj

Börcsök Attila grafikája, X3/C7, 2012

A MAGYAR EX LIBRIS 100 ÉVE GYŰJTEMÉNYEK KIÁLLÍTÁSA

Vasné Tóth Kornélia kiállításmegnyitója,
mely elhangzott a H13 Diák- és Vállalkozásfejlesztési
Központban 2014. február 12-én

Tisztelt Vendégek! Kedves Grafikabarátok!

Szeretettel köszöntök mindenkit e jeles alkalomból, mely a magyar ex libris 100 évét ünnepli. Tavaly már rendeztünk egy centenáriumi kiállítást a kőbányai Artotékában, mely célzottan ugyancsak az 1913–2013 közti időszak kisgrafikai anyagát tekintette át, főként a grafikusok szemszögéből. Az Ürmös Péter által megnyitott, és idén Pápán megismételt kiállítás több mint száz grafikustól vonultatott fel kisgrafikákat.

Ezúttal – mint a *Gyűjtemények kiállítása* alcím is utal rá – nem a megszokott módon, a grafikusok középpontba helyezésével történik a bemutatás, hanem rendhagyóan a *gyűjtők, az ex libris rendelők* oldaláról. A két kiállítás remélhetőleg erősíti egymást, ezáltal teljesebb kép alakulhat ki az ex libris készítőik és készíttetőik táboráról, a KBK-hoz kötődő alkotók technikai, műfaji, tematikai sokszínűségéről, a gyűjtők világviszonylatban is számottevő kisgrafikai anyagáról.

Az 1913-as első hazai nemzetközi ex libris kiállítás és a jelen tárlat közötti évszázad több generációt és stíluskorszakot magában foglal, a századelőről és a század első feléből olyan neves ex libris gyűjtőkkel, mint *Emich Gusztáv, Kühnemann Viktor, Rozsnyay Kálmán, Reich Milton Oszkár, Siklóssy László*. De a század első felét említve nem feledkezhetünk meg *Arady Kálmán, Csányi István, Diamant Izsó, Lustig István, Lux Gyula, Lyka Károly, Nagy József, Pinterits Tibor, Némegy*

Gyula, Berei Soó Rezső stb. nevérol. Ők a XX. század első felében megalakuló gyűjtőszervezetek valamelyike, a Szent György Céh (1909–), a MEGE (1932–), ill. az Ajtósi Dürer Céh (1935–) tagságába tartoztak.

A második világháború okozta átmeneti megtorpanás után az ex libris gyűjtése újult erőre kapott, 1959-ben megalakult a mai napig fennálló Kisgrafika Barátok Köre, melynek tagjai a kezdetektől napjainkig olyan neves gyűjtők, mint Réthy István, Reisinger Jenő, Semsey Andor, Galambos Ferenc, Ebergényi Tibor, Illyés Sándor László, Katona Gábor, Kovács József, Krier Rudolf, Lippóczy Norbert, Lippóczy Miklós, Petrikovits László, Szentesi Flórián, Szigeti Rezső, Szigeti István stb.

König Róbert linómetszete, X3 (1994), 135×135

A helyszín nemcsak Budapest, pécsi, egri, szegedi, debreceni, esztergomi, szerencsi gyűjtők, sőt határon túliak (pl. az erdélyi Demeter Jenő, Gábor Dénes, a kárpátaljai Dalmay Árpád), ill. külföldre elszármazottak is bekapcsolódtak az ex libris gyűjtésbe (gondolok itt például a Lippóczyakra). Közülük többen egész életüket a kisgrafika-gyűjtés és -terjesztés szolgálatába állítva a század első és második fele ex libris életében is fontos szerepet játszottak (pl. Réthy István, Reisinger Jenő, Szentesi Flórián stb.).

A következőkben kissé leszűkítve a kört, jelen kiállítás kapcsán elsősorban a kortárs ex libris gyűjtőkre koncentrálnék, közülük is azokra, akik saját egyéni tablóval/tablókkal vesznek részt a tárlaton. Őket név szerint említi a kiállítás plakátja. Többük elsőként debütál teljes ex libris tablóval egy kiállításon. A grafikák felaplikálásáért külön köszönet illeti Kerékgyártó László grafikusművészt.

Először hadd tegyem tiszteletemet az élők sorából nemrég eltávozott tagtársaink, Király Zoltán, Pesti László, Soós Imre, Szász Mara tablói előtt. A gyűjteményükből készült összeállítások nekik állítanak emléket. Minden ex librisük egy-egy emlékfoszlány, egy szavakká nehezen formálható hangulat, üzenet közvetítője, Babits Mihály szavaival: „Életed gyenge szál, amellyel szőnek /a tájak s mult dob hurkot a jövőnek:/ (...) / Nem magad nyomát veted: csupa nyom vagy / magad is...” (Babits: Csak posta voltál)

A sárospataki református családból származó Király Zoltán (1933–2011) író, költő, műfordító, bulgarológus. A kisgrafikával 1980 körül került kapcsolatba, hamarosan belépett a Kisgrafika Barátok Körébe. Feleségével, Király Ágnessel létrehozott gyűjteménye több ezer darabot számlál. Kb. 64, a Király család valamely tagja nevére szóló ex librist készített. A bolgár Pencho Kulekov kiállításon szereplő grafikáin az Ezeregyéjszaka meséi motívumkincse elevenedik meg. A többi könyvjegyen is jellemző az irodalmi vonatkozás, Király Zoltán kedvelt költőinek szerepeltetése, pl. Várkonyi Károly grafikáján Csokonai Vitéz Mihály, Vincze László lapjain Dsida Jenő és Ady Endre portréja látható, utóbbin az Őrizem a szemed c. vers gyönyörű soraival: „Nem tudom, miért, meddig / Maradok meg még neked, /De a kezdet fogom /S Őrizem a szemedet”.

Pesti László (1939–2013) kertész, képeslap, kisgrafika gyűjtő, helytörténeti kiadványok írója. A Múzeum-kert, majd évtizedekig a Népliget főkertésze volt. Rendszeresen kalauzolta az érdeklődőket, katalogizálta a Népliget növényfajtaát, előadásokat tartott. A kisgrafika, ex libris gyűjtés terén is első-sorban a növényvilágot bemutató grafikákra szakosodott. Ex herbario lapokat készített Fery Antal, Kerékgyártó László, König Róbert, Winternitz Mária, Ürmös Péter grafikusokkal. A kiállításon Kerékgyártó László különféle fenyőfajtákat bemutató grafikáiból láthatunk válogatást. Pesti László a Zerge (ma Horánszky) u. 12. szám alatt lakott, erre is utal egy grafika.

Soós Imre (1921–2013) jogász sok szálon kötődött a művészetekhez. 1960-ban lépett be a Kisgrafika Barátok Körébe. Több száz művészeti cikket publikált. A kisgrafikák tekintetében Van Gogh témájú lapok gyűjtésére szakosodott, kb. 60 éven át tanulmányozta a művész munkásságát, és annak hazai recepcióját. Van Gogh tárgyú ex librisei, érmei, cikkei számos kiállítás alapját jelentették. Jelen tárlaton is jórészt ezekből láthatunk válogatást, a grafikusok közt Nagy László Lázár, Horváth Hermína, Pásztor Csaba, Farkas József stb. nevével.

Az irodalom és ének-zene szakos tanár Szász Sándorné Gasztonyi Mária (1932–2012) 1970-től foglalkozott komolyabban ex libris gyűjtéssel. Arra a kérdésre, hogy miért lett ex libris gyűjtő, Veres Péter 1951-ben írott soraival így válaszolt: „...a lelket már nem lehet elaltatni. / Az kitör, és szépségvágyának, áhítatának tárgyat keres...” Ez fejeződik ki a nevére készített, és a gyűjteményéből bemutatott ex libriseken, Olexa József, Vén Zoltán, ifj. Feszt László, Fery Antal, Moskál Tibor, Póka György alkotásain. Különösen a zenei és a virágos témájú lapokat kedvelte.

Az emlékkiállítás után következzenek azok a gyűjtők, akik aktív jelenlétükkel ma is erősítik a kisgrafika kör tábort. Az itt leírtakról jórészt a gyűjtőkkel folytatott személyes párbeszéd, ill. levélváltás során értesültem. Az információkért ezúton is hadd fejezzem ki köszönetemet.

A sort kezdjük a női gyűjtőkkel.

A törökbálinti Antalné Tari Zsuzsa (1958–) építészmérnök kb. 3-4 éve jár a körbe. Szász Mara révén került kapcsolatba a KBK-val. Kezdő gyűjtőként eddig kb. 200-300 grafikával rendelkezik. Témavilág tekintetében az épületeket és a bibliai tárgyú grafikákat kedveli, de nem zárkózik el más lapoktól sem. Eddig Antal Péter, Olexa József és König Róbert készített lapot Antalné, ill. családjának nevére szólóan. Jelen kiállításon Köhegyi Gyula, Bálint Ferenc, Ürmös Péter, Fery Antal grafikáiból láthatunk válogatást.

Az ajkai **Krajcsi Tiborné** (1941–) pedagógus az 1985-ös ajkai országos találkozó után vált igazán gyűjtővé. Jelenleg 6000 körüli a rendezett lapjainak száma. Nevére eddig 32 művésztől 96 lap készült, a legtöbb Nagy László Lázár alkotása. Gyűjtőköre főleg irodalmi és zenei tárgyú ex librisekre irányul a kiállított darabok tanúsága szerint is. Nagy László Lázár a Szent László füve c. népmondát ültette át a grafika nyelvére, rézkarcban. Drámaiságával kiemelkedik körünk nemrég elhunyt elnöke, König Róbert, Munkácsy-díjas grafikusművész, Móricz Zsigmond Barbárok c. művét idéző alkotása. Kerékgyártó László ex librise Krajcsi Tímea három haiku költeménye (1996) alapján született:

„Fényés árnyéktáncol / szélrángatta diófán / fázva, derűsen.
Mohos árokban / harangvirágot zendít / hulló falevél.
Sártócsa-forrás / eret enged útjára, / kövön tisztulót.”

Az érdi **Skornyák Ferencné Turner Zsuzsanna** (1941–) áruforgalmi előadó, Németh Nándor grafikusművész unokahúga, Németh Nándor hagyatékának gondozója. Bár nem igazán vallja magát gyűjtőnek, 14 éves KBK tagságából kifolyólag több száz grafikája van, kb. 35–40 művésztől. A tárlatra a New Yorkba kivándorolt, de magát mindig magyarnak valló Németh Nándor kisgrafikáiból nyújtott be 9 darabot. A Skornyák Ferencné nevére szóló ex libris a készítő atléta múltjára utal. Több ex libris motívumkincsében megjelennek nemzeti emlékhelyeink, főleg Budapest nevezetességei, pl. a Parlament, a Halászbástya, a Szózat hazafiságra buzdító sorai: „Hazádnak rendületlenül / Légy híve, oh magyar!”

A budapesti **Szanka Rózsa** (1938–) az ELTE BTK-n dolgozott tanulmányi előadóként, majd főmunkatársként. A kisgrafika, ex libris műfaját Cseh Gusztáv kolozsvári grafikus ismertette meg vele, egy kolozsvári utazás során, és ő készítette el első két ex librisét. Ekkortól eredeztethető Szanka Rózsa erdélyi grafika iránti érdeklődése. 1980-ban lépett be a KBK-ba. A gyűjtést főként a mélynyomású lapokra, a kortárs magyar grafikára, ezen belül elsődlegesen a „kolozsvári iskolára” fókuszálta. Tematikailag a kultúrtörténeti, az irodalmi, néprajzi vonatkozású grafikák érdeklik. Kb. 4000 lapos gyűjteményt hozott létre, 57 lapot készített saját névre szólóan. A legnagyobb szellemi, esztétikai élményt Vén Zoltán alkotásai jelentik a számára, bár az erdélyi művészek lapjaihoz kötik erősebb érzelmi szálak. Érthető, hogy a jelen tárlaton is ezekből láthatunk válogatást, az egyik legdekoratívabb tablóval: Kalotaszeget Cseh Gusztáv és Bálint Ferenc alkotása idézi. Megelevenedik Weöres Sándor: Holdbeli csónakos c. műve. Id. Feszt László a Kolozsvári testvérek Szent György szobrát, Baász Imre kigyóölő katonát jelenít meg. Sorolhatnám még Árkossy István, ifj. Feszt László, Bardócz Lajos, Deák Ferenc, Kazinczy Gábor alkotását.

A női gyűjtők sorában utolsónak beszélnek **Vasné Tóth Kornélia** (1971–), azaz a saját ex libris anyagomról. Az Országos Széchényi Könyvtár ex libris kutatójaként, a műfajjal mélyebben megismerkedve én is bekapcsolódtam az ex libris gyűjtésbe, 2009-től vagyok tagja a KBK-nak. Ez ideig kb. 3500 darabos ex libris gyűjteményre tettem szert, melyet országok és grafikusok szerinti rendben tárolok, és folyamatosan katalogizálok. Gyűjteményem gyarapodásában különösen sokat köszönhetek Palásthy Lajosnak, Ürmös Péternek, Varga Editnek, akik első lapjaimat adták, ill. készítették, a későbbi években Csiby Mihály, Stockinger József, Újszászi Róbert, Rácz Mária, Szanka Rózsa, Nagy László Lázár segítettek sokat. Külföldi gyűjtőkkel főleg nemzetközi ex libris kongresszusokon,

König Róbert linómetszete, X3 (1998), 140×93

találkozókon, ill. levelezés útján kerültem cserekapcsolatba. Eddig 20 ex librist készíttettem a nevemre szólóan. A kiállításon ezekből látható válogatás, két fő témakörre bontva, külön a történelmi, ill. az irodalmi vonatkozású ex librisek. A történelmi tabló darabjai a Rákóczi-szabadságharc bukása 300. évfordulójához kapcsolódóan 2011-ben készültek, a grafikusok Imets László, Kőhegyi Gyula, Vecserka Zsolt, Varga Edit, Kerékgyártó László, Imre Lajos, Ürmös Péter. Az irodalmi tabló ex librisei a 2013-ban évfordulós költőinkhez (Babits Mihály, Juhász Gyula, Gárdonyi Géza, Weöres Sándor) kötődnek, ill. mitológiai témájúak, Vén Zoltán, Bakacsi Lajos, Imre Lajos, Éles Bulcsú alkotásai.

A bemutatást folytassuk a *férfi gyűjtőkkel*, körünk oszlopos tagjaival.

Arató Antal (1942–) könyvtáros, nyugalmazott könyvtár-igazgató élete főbb szinterei Budapest, Jászberény, jelenleg Székesfehérvár. 1973-ban lépett be a Kisgrafika Barátok Körébe. Számos könyvtári és művészeti tárgyú cikke jelent meg, sok éven át egyedül végezte a Kisgrafika folyóirat szerkesztését. Kisgrafikai találkozók, kiállítások szervezése, megnyitása, előadások tartása, katalógusok megjelentetése fűződik a nevéhez. Kb. háromezres gyűjteményt hozott létre, csak színvonalas lapokat gyűjt. Kb. 40 lapot készített a nevére szólóan. Legkedveltebb grafikusai Perei Zoltán, Vén Zoltán, König Róbert, emellett Andruskó Károly, Deák Ferenc, ifj. Feszt László, Fery Antal, Stettner Béla, Kazinczy Gábor, Kőhegyi Gyula, Moskál Tibor stb. is készített számára ex librist. Főleg az iro-

dalmi vonatkozású, ill. a Szent Györgyöt ábrázoló grafikák érdeklík, újabban kezdett a madarat ábrázoló gyűjtésébe. Jelen kiállításon kiemelném *König Róbert* a Jelenések könyvét, az Apokalipszis lovasait, Dürert idéző expresszív erejű grafikáit – *Arató Antal* nevére –, melyek a gyulai nemzetközi ex libris pályázaton első díjat nyertek.

Harmath Gábor (1938–) budapesti gyűjtő, nyugdíjas kertészeti szaktanár 1999-ben lépett be a Kisgrafika Barátok Körébe, Soós Imre buzdítására. Azóta csere, ill. vásárlás útján kb. 16 ezer lapot gyűjtött, témakörbeli megkötés nélkül. Saját nevére szólóan hat ex librise van, ezekből többet Olexa Józseffel készíttetett, akit az egyik legjobb magyar művésznek tart. Kedvelt grafikusai még Vén Zoltán, Molnár Icsu István, Sajtó Gyula, Ürmös Péter, Köhegyi Gyula, Imets László. Gyűjteménye nemzetközi kiterjedésű, Európán túl az USA-ból, Argentínából, Japánból is szerepelnek ex librisek. A jelen tárlat két, talán legszínesebb tablóján kiemelkedő a határon túli és a külföldre elszármazott magyar grafikusok nagy aránya: a Romániában élő Vecserka Zsolt, Ovidiu Petca, Bíró I. Géza, a

magyar grafikusok alkotásait. Saját nevére szólóan közel 150 ex librist készíttetett, az elmúlt 54 (!) esztendő alatt. Az első ex libriseket 1959–1961 között Kaveczky Zoltán, Sós Zsigmond, Drahos István alkotta a számára. Ezek közül több a foglalkozására utal. Legszeretettebb lapjai a családtörténettel kapcsolatosak, némelyek a természet szépségét hirdetik, vagy valamely műemléket, templomot mutatnak be. Számos lapja kötődik ex libris kongresszusokhoz, ill. hazai ex libris találkozókhoz. E kiállításon az újabb, nevére készült grafikákból szerepeltet többet: Baranyai Ferenc és Rába Judit rézkarcait, Imre Lajos és Imets László fametszeteit, Salamon Árpád linómetszetét.

Stockinger József (1946–) székesfehérvári nyomdász, könyv- és könyvjegygyűjtő, az Alba Regia Néptáncegyüttes tagja néhány éve, 2010-ben lépett be a Kisgrafika Barátok Körébe. Mára már kb. 4000 ex librisszel rendelkezik. Névre szóló könyvjegye még nincs. Szakmája is adott indítást a grafikagyűjtés irányába, de emellett elhunyt barátja, Pally László ráhagyott ex librisei terelték a kisgrafika szeretete felé. A gyűjtésben a nyomdászati tárgyak mellett a jeles napokhoz, ünnepekhez, kiállításokhoz, kongresszusokhoz kapcsolódó lapokat, a híres emberekkel kapcsolatos portrékat, az állatábrázolásokat, ill. főként a tánc, a zene világát részesíti előnyben. A kiállításon látható ex libris tablói is erről tanúskodnak, az alkotók közt Perei Zoltán, Müller Árpád, Kazinczy Gábor, Debreczeni László, Várkonyi Károly, Petry Béla, Kerékgyártó László, Bordás Ferenc, Diskay Lenke stb. nevével.

A *művész gyűjtők*, akik a gyűjtés mellett maguk is készítenek kisgrafikákat, értelemszerűen szakértőként, a beavatott szemével nézik a kisgrafikai lapokat.

Közülük elsőként **Kerékgyártó László** (1950–) grafikus emlétem, akinek nagy szerepe volt a jelen kiállítás technikai kivitelezésében, a tablók elkészítésében. Gyűjteményéből jelentős anyaggal támogatta a magyar ex libris 100 évét bemutató Artotéka-beli kiállítást is. Saját tablóján most a magyar származású Horváth Hermina és férje, a belga Antoon Vermeyleen alkotásai szerepelnek.

Köhegyi Gyula (1933–) grafikusművész nem tekinti magát gyűjtőnek, a kortárs művésztszak lapjainak a gyűjtése kisgrafika iránti érdeklődését szolgálja. 1962-től lett tagja a KBK-nak, a csere mellett sokszor ajándékozás révén jutott értékes lapokhoz. A gyűjtésben tematikai megkötése nincs, a lap esztétikai és technikai értékét nézi. Az évek során kb. 2500 lappal rendelkezik, magyar és külföldi művészekről. A magyar ex libris 100 évét bemutató, Artotéka-beli kiállításához a fő forrás Köhegyi Gyula gyűjteménye volt. Jelen tárlaton kollekciójából a litván Grazina Didelite, Vincas Kisarauskas, a lengyel Henryk Plóciennik, Wojciech Jakubowski, Leszek Rózga, a cseh Zdeněk Mězl, az orosz Anatolij Kalasnyikov művei láthatók.

Ürmös Péter (1956–) grafikusművész a sokszorosító grafika számos ágában dolgozik. Képgrafikái, illusztrációi, ex librisei elsősorban irodalmi, történelmi és építészeti kötődésűek, ill. aktuális pályázatokhoz kapcsolódnak. Gyűjteményében külföldi kapcsolatait tükrözően sok az olasz, német művésztől, ill. gyűjtőtől származó grafika. Több laphoz ex libris kongresszusokon jutott hozzá. Jelen kiállításon magyar viszonylatban kiemelkedőnek számító olasz gyűjteményi lapjaiból láthatunk válogatást, köztük Maria Elisa Leboroni a budapesti kongresszusra, Ernesto Guffanti Katona Gábor nevére, Furio de Denaro a Kolumbusz pályázatra készült alkotását, Costante Costanini Pinocchio-lapját, Remo Wolf újévi grafikáját stb.

Imets László fametszete, X2 (2013), 115×90

Romániából hazánkba áttelepült Árkossy István, az Egyesült Királyságban élő Olexa József, az USA-ban letelepedett Petry Béla. Feltűnően sok lap szerepel Ilyés István erdélyi gyűjtő nevére, pl. a cseh Sobota Vlastimil grafikusától.

Palásthy Lajos (1931–) gépészmérnök, 2000-től a Kisgrafika Barátok Köre titkára, 1959-től tagja a körnek. Számos hazai és nemzetközi találkozón, kiállításon való részvétele, a kör programjainak szervezése, a Kisgrafika folyóirat kiadásában vállalt áldozatos munkája mutatja mai napig töretlen lelkesedését, aktivitását. Jelenleg kb. 50 000 lapos gyűjteménnyel rendelkezik, köztük ex librisekkel és alkalmi grafikákkal. Mindent gyűjt, ami szép, de főleg a két világháború közötti

Vasné Tóth Kornélia a H13-ban

A további, a KBK archívumából hozott tablókön *Budai Tibor* (1946–) rézkarcainak mesészerű világába nyerhetünk betekintést, ill. a Szlovéniában élő *Salamon Árpád* (1930–) művésztanár intézményi ex libriseit, négyzetes kompozícióit szemlélhetjük. De számos gyűjtő, alkotó nevét sorolhatnám még az archívumból, akik gyűjteményükkel már többször szerepeltek kiállításokon, akár önállóan is, pl. *Rácz Mária*, *Lenkey István*, *Mayer József*, *Kundermann Jenő*, *Zenei József*, *Gombos László* stb.

Körülnézve a teremben, a kiállított ex librisek a gyűjtők – és a készítőik – sokféleségét, érdelemgazdagságát tükrözik. A gyűjtők a társadalom széles rétegét képezik, találhatunk közöttük jogászt, mérnököt, tanárt éppúgy, mint költőt, könyvtárost, nyomdászt, kertészt stb. Nemegyszer a grafikusok maguk is gyűjtővé válnak. Ez a sokféleség a kiállított grafikákon is tükröződik, Karinthy Frigyes szavaival: „*mennyi szín és furcsaság és élet mindez és mennyi emlék és mennyi remény*” (Tanár úr kérem, Bevezetés).

„*A művészet nem önmagától fejlődik, az emberek gondolatai változnak, s velük változik kifejezésük módja is.*” (Picasso) Erről is tanúskodik ez a kiállítás, mely 100 év kisgrafikai világába nyújt betekintést a gyűjtők szemszögéből. Legyen ez példa és bátorítás mindenki számára, aki már gyűjt, vagy még csak távolról foglalkozik az ex libris gyűjtés gondolatával. Ne feledjük, rajtunk, mecénásokon is múlik a kisgrafika, az ex libris jövője!

Kérem, tekintsek meg a kiállítást, melyhez örömmel jelentem, hogy a szerkesztésben katalógus is készült. Ezekből egy-egy példányt a megnyitó után szeretnék átnyújtani a kiállítóknak és az érdeklődőknek. Köszönöm a figyelmet!

Vasné Tóth Kornélia

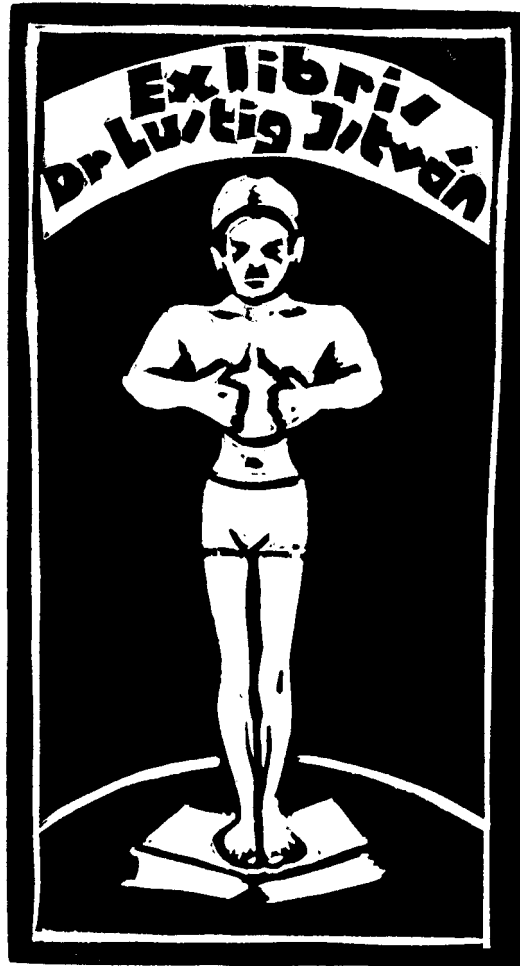
HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

LUSTIG ISTVÁN

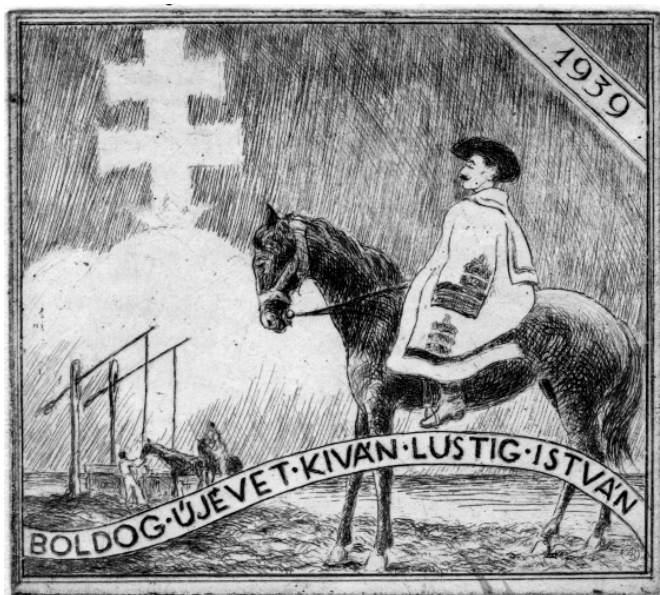
70 éve hunyt el Lustig István (1903–1944) szegedi ügyvéd. A szegedi Ferenc József Tudományegyetem jogi karán végzett. Kapcsolatba került a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumával, ill. bekapcsolódott a közeli, Debrecenben működő Ajtósi Dürer Céh munkájába. Ezek mellett a budapesti MEGE tagja. Zsidó származású lévén, a második világháború idején egyre gyakrabban hívták be munkaszolgálatra, így is halt meg 1944-ben.

Soó Rezső, Arady Kálmán mellett a korszak legnagyobb gyűjtőjeként tartják számon. Már az 1930-as években komoly gyűjteménye volt, a gyűjtéshez jó anyagi háttérrel rendelkezett, ezt bizonyítja, hogy a MEGE 1936-os cserejegyzékében 156 saját névre szóló ex librisszel szerepelt, köztük többségében fametszetekkel és rézkarcokkal. Az 1937-es cserejegyzékben már 194 lapot kínált. 1939-ben 320 saját lappal rendelkezett.

Baráti viszony fűzte a Debrecenben tevékenykedő Vadász Endre grafikushoz. Vadász első kisgrafikai oeuvre katalógusát Soó Rezső közölte 1935-ben, a másodikat dr. Lustig István adta ki német nyelven, 1936-ban. 1939-ben jelent meg Lustig újabb német nyelvű katalógusa, amely 1922–39 közt időrendi sorrendbe állítja Vadász 250 kisgrafikáját. Vadász Endre lapjai közül természetesen sokat (több mint 40-et) találunk Lustig István nevére, s köztük az

Benkő Antal fametszete, X3 (1934), 135×88

Bajor Ágost rézkarca, C3, op. 100 (307), (1938), 85×93

1938-ban készített op. 260-as szövege „20 000 ex libris dr. Lustig István” tükrözi, hogy Lustignak ekkor már több tízezres gyűjteménye volt.

Fokozatosan egyre bővült az általa foglalkoztatott művészek köre. A magyarok közül Buday György és Vadász Endre készítették számára a legtöbb ex librist, rajtuk kívül Bajor Ágost, Révész Kornél, Bordás Ferenc, Haranghy Jenő, Zádor István, Pohárnok Zoltán, Schorr Tibor, Dinnyés Ferenc stb. A külföldiek közül az olasz Enrico Vannuccini, Olmendo Mezzoli, Arnaldo Badodi, a német Adolf Kunst, Ottohans Beier, Hubert Woyty-Wimmer, Toni Hofer, Rose Reinhold és a cseh Antonín Doležal stb. szerepelt a grafikusai közt. Italo Zettitől, Michel Fingestenől neki volt a legtöbb ex librise hazánkban. Mint a művészek széles köre is mutatja, nemzetközi viszonylatban is jelentős gyűjteményt hozott létre, a kor híres gyűjtőivel rendszeres kapcsolata volt. Kollekcijával 1934-től gyakran szerepelt nemzetközi és hazai anyagokat bemutató kiállításokon. Az 1940-es évekre már 350 körüli saját névre szóló lapja, és összesen kb. 30 000 példányszámú gyűjteménye volt, sok rézmetszetű és rézkarc lappal.

Gyűjteménye sorsa halála után szerencsésen alakult: Soó Rezső professzor Lustig özvegyétől egy tételben felvásárolta a megközelítőleg 40 000 lapból álló kollekciót, melyhez nagy tömegű csereanyag társult. Soó professzor ebből kb. 8000 lapot mint hiányzókat saját gyűjteményébe osztott be, a többi cserére használta fel. A későbbiekben Soó Rezső gyűjteményének az Iparművészeti Múzeum részére történt átadása után a – jórészt Lustig gyűjteményből származó duplumokból – a keszthelyi Balatoni Múzeum kisgrafikai gyűjteményébe is került. A Lustig-gyűjteményből így két rangos közgyűjtemény is részesült.

Az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtárában található, nevére készült ex librisek, kisgrafikák kedvelt grafikusaitól származnak: Vadász Endre, Drahos István, Buday György, Bordás Ferenc, Menyhárt József, Révész Kornél, Schorr Tibor, Dinnyés Ferenc, Beran Lajos, Haranghy Jenő, Radványi-Román Károly, Sterbenz Károly, Hubert Woyty-Wimmer, Ottohans Beier, Wojciech Jakubowski, Michel Fingesten, Rose Reinhold, Enrico Vannuccini, Olmendo Mezzoli stb. (Exl.L/283–383). Ezeken gyakori motívumok a

könyv, a könyvet őrző kutya, a női akt, a jogász hivatás attribútumai (paragrafus, Iustitia a mérleggel, taláros bíró stb.), a zsidó identitás jelképeként a Dávid-csillag ábrázolása. In memoriam lapot készítettett Ady Endre, Theodor Herzl nevével. Mátyás király a karddal, országalmával, hollós címerrel mint a jogállamiság megtestesítője jelenik meg (a felirat: Iustitia est regnorum fundamentum /A jog az országok talpköve; Exl.L/322, graf. Drahos).

Alkalmi grafikáin a család a központi téma, de feltűnnek a második világháború okozta borzalmak megjelenítései is, a halál motívuma.

Különleges ex libris típusai: ex libris ethnographicis, ex theatriis, ex occultis, dunántúli könyveiből, háborús könyveiből, olasz művészeti könyveiből, zenei könyveiből, gyermekkori könyveiből stb.

Felesége, Lustig Istvánné részére készült ex librisek is szerepelnek az OSZK gyűjteményében, Vadász Endre, Bordás Ferenc, A. Kunst alkotásai. Ezeken gyakori a tájrészlet (Exl.L/385–389).

Lustig István azon gyűjtők egyike, aki nemzetközi kiterjedésű ex libris anyagával a külföld felé is képviselte hazánkat, s mindezt a XX. század első felének viszonyai között.

Vasné Tóth Kornélia

HÍREK

MAGDIKÁRA EMLÉKEZVE

Kékesi Lászlóné, született Fésű Mária Magdolna 1923. március 6-án Kálozon (Fejér megye) született Bíró Katalin és Fésű Ferenc kertész első gyermekeként. Szüleinek példája és a családi tradíciók egész életére maradandó hatást gyakoroltak rá. Édesanyja finom érzésű, művelt, verseket író asszony volt. Ő biztosította az otthon melegét, és mindvégig nagy szeretettel és figyelemmel kísérte két leánya, majd öt unokája életét. Édesapja előbb a simontornyai bőrgyáros Fried Pál, majd a Pécsi Borforgalmi Vállalat, végül a helyi Kossuth termelőszövetkezet vincellére-borásza. Csöndes, természetszerető ember volt.

Férjével 1943-ban, a simontornyai rk. templom restaurálása alkalmával ismerkedett meg. A háború, majd a művész hadifogságban töltött éve után 1946-ban házasodtak össze. Frigyükből három gyermek született, László, Bernadett és Attila. Miközben férje műzsája volt, nagy háztartást vezetett, és szeretettel, a világmindenség leghatalmasabb mozgatóerejével nevelte gyermekeit.

A bélyegterveiről, kisgrafikáiról világszerte ismert művész rajzain, festményein Magdikát többször megörököltette, két – alkotásjegyzékébe is felvett – ex librist tervezett számára. A KBK munkájába mindketten 1961-től kapcsolódtak, számos művésszel és gyűjtőtárral tartottak jó kapcsolatot.

Magdika a művészt szenvedéssel teli éveiben nagy odaadással és hozzáértéssel gondozta, és megpróbálta feltámasztani életkedvét. Férje 1993. április 18-án bekövetkezett halála nagyon megviselte, nehezen tudta feldolgozni, elfogadni a veszteséget, de hittel és szeretettel ápolta emlékét. Megtartva személyes holmijait, tárgyai és művei boldog emlékeket idéztek benne. Csak tablókra kasírozott, több kiállításon szerepelt anyagát ajándékozta mindvégig szeretett városának, Simontornyának.

Az elmúlt években megfáradt, memóriája megromlott. Hála hűséges segítőinek, gyermekeinek, utolsó éveit is otthon töltötte. Imponáló fegyvellemmel és akaraterevel vette fel a harcot az egyre fogyó testi erő okozta akadályokkal. Kilencvenegyedik születésnapján készülődve érte a végzetes stroke, mely után egy héttel – meggyőződése szerint – átlépett a menyeyi világba.

Kékesi László

Kiss Sándor kertészmérnök, szegedi gyűjtő, körünk régi tagja 2014 márciusában, 84 évesen elhunyt.

Nagy László Lázár Ceglédén „Cziple lánc” kitüntetést kapott. Cegléd város képviselőtestülete 2014. februárban új városi kitüntetést alapított, melyet azok kaphatnak, akik Cegléd város hírnevét öregbítik. Ez a „Cziple lánc”, mely 600 mm hosszú és azon 100 mm átmérőjű érem van. Az érem egyik felén „Cegléd 650 éves város”, másik felén a kitüntetett neve és „1364-2014” felirat található. A város jubileumi ünnepsorozatán, 2014. május 8-án az ünnepi közgyűlés keretében adták át 5 személynek, köztük Nagy László Lázár grafikusművésznek, egyesületünk tagjának. Gratulálunk!

A Terézvárosi Televízió (Hatoscsatorna) Kultúrmozzsák c. kulturális műsorában 2014. március 5-én Vasné Tóth Kornélia, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos munkatársa beszélt az ex libris műfjáról és történetéről számos, a könyvtár gyűjteményében szereplő ex libris bemutatásával. Az interjút készítette Bayer Ilona.

LAPSZEMLE

Graphia Boekmerk 2014, 43. füzet. Folytatódik azoknak a híres művészeknek a bemutatása, akik ex libriseket is alkotnak. Ezúttal Nagy-Britannia művészeit sorra véve: Beardsley, R. A. Bell, Crane stb. ex librisei szerepelnek, utóbbtól Dr. Czako Elemér ex librisét publikálják.

A száz esztendeje kitört első világháborúra háborús témájú lapokkal emlékeznek. Köztük megtalálható Sassy Attila: Dr. Németh Erzsébet könyvjegye és Drahos István Gianni Mantero részére készített doberdói lapja.

Két tehetséges művésznő mezzotinta alkotásait ismerhetjük meg: a Brüsszelben élő francia M. Géray és az ausztrál C. Wilkinson sejtelmes portréit.

Megjelent öt szlovák művész oeuvre-listája (P. Augustovic, D. Kallay, I. Piacka, D. Polakvic, K. Stanclova).

Nordisk Exlibris Tidsskrift 2013/4. A vezércikk a jelenlegi ex libris-élet néhány jellegzetességét emeli ki: a sokoldalú nemzetközi kapcsolatokat, a modern nyomási eljárásokat, a színes nyomást. A folyóiratok is ma már színesben jelennek meg.

A Sint-Niklaasban rendezett kiállítás kapcsán (2013. október 27. – 2014. március 23.) sorra veszik az egyiptomi motívumú ex libriseket.

Exlibris Aboensis 2014/1, Nro 85. A finn lapban ezúttal is több magyar vonatkozást találunk. Kétoldalas riport foglalkozik az erdélyi fametsző hagyományokat folytató Britich Erzsébet művészetével. Alkotásai a magyar kultúrtörténet arc-képcsarnokát képezik.

A szintén erdélyi Imets László *Fába vésett gondolat* című kötetét külön cikk ismerteti.

Az illusztrációk egy része a téli örömeiket mutatja be; az ex librisek között megtalálható Andruskó Károly egyik fametszete is.

Knižni Značka 2014/1. A tradíciónak megfelelően köszöntik a jubiláló művészeket, köztük a hatvan esztendősen Josef Dudeket. Ismertetik a neves cseh grafikus-kvartett egyik tagjának, M. Floriannak a művészetét (a többiek: V. Cinybulk, J. Lukavsky, P. Simon).

Az Újvidék melletti Stremski Karlovci pályázatot hirdetett szőlős, boros ex librisekre. A győztes japán művész lett. A kitüntetettek között ott van a szlovéniai Salamon Árpád is.

Mitteilungen der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft 2014. március, 1. sz. A címlapon Csernobil, mint ex libris téma.

Külön tartalmas cikk szól a sokoldalú Simonffy Aladáról, aki I. Műteferreka, a török könyvnyomdászat úttörőjéről írt tanulmányt, s akinek ex librisét Szűcs Pál készítette el.

A pettenbacheri „Bartlhaus”-ban folytatódnak ebben az évben is az ex libris-kiállítások: áprilistól M. Birnholz gyógyszerész ex librisei, júniustól M. R. Baeyens ex librisei és szabadgrafikái, októbertől Coco – papagájok az ex libriseken.

A nemzetközi ex libris irodalom 60.000 tételt tartalmaz, elérhető: <http://bibli.kfstock.at>

A lap utolsó oldalain búcsú R. Pavlovec szlovén ex libris-gyűjtőtől, akinek egyik kedvenc alkotója Andruskó Károly volt.

SELCEXPRESS Schweizerischer Exlibris Club 2014. március, Nr. 95. A gyűjtők körében népszerű H. Vogelerről kimerítő írás olvasható. A worpswedei alkotótelep mestere kitűnő és jellegzetes Jugendstil-művek alkotója volt.

Az első világháború centenáriuma kapcsán háborús lapok ismertetésére kerül sor.

Dr. Lustig István életét ismerteti a lap, egyúttal megküzdve azzal a nehézséggel, hogy többféle, több helyről származó, olykor ellentmondó információt közöl a neves műgyűjtő életéről. Az illusztrációk között válogatás dr. Lustig István ex libriseiből.

Horváth Hilda

A magyar ex libris címmel a **Művészet és Barátai 2014/2.** száma némi rövidítéssel leköszölte „A magyar ex libris 100 éve. Gyűjtemények kiállítása” c. tárlaton Vasné Tóth Kornélia a H13 Diák- és Vállalkozásfejlesztési Központban elhangzott kiállításmegnyitó-szövegét, négy ex libris reprodukciójával. Ezzel a kiállításon szereplő kortárs ex libris gyűjtők és készítőik szélesebb publikum előtt is ismertté válhatnak.

Az **Agrárkönyvtári Hírvilág**, 2014/1. száma *A magyar ex libris 100 éve. Gyűjtemények kiállítása* kapcsán idéz Vasné Tóth Kornélia kiállításmegnyitó szövegéből, mely az Országos Mezőgazdasági Könyvtár Vármező Galériájában 2014 márciusában nyílt kiállításához kapcsolódott.

(http://www.omgk.hu/AH2014/1/AH2014_1.htm)

A **Kapu** c. folyóirat 2014/3. számában Aniszi Kálmán cikke olvasható a magyar exlibris 100 éve révén, Vármező Galériában rendezett hasonló című kiállítást ismertetve. Három oldalon keresztül részletes beszámoló ad.

A **Bélyegvilág** 2014. márciusi számában Ürmös Lóránt cikke (*Bélyegképeken az ex librisek*) sok illusztrációval mutatja be ezt a témát.

KÖNYVESPOLC

IFJ. KÉKESI LÁSZLÓ: APÁMRÓL ÍRTÁK, MONDTÁK 4.

A XX. századi magyar grafikusművészek közül minden bizonnyal Kékesi László az egyetlen, akinek munkássága utóéletét, hazai és nemzetközi visszhangját olyan dokumentumkötetekben kísérhetjük nyomon, mint amilyenek ifj. Kékesi László rendíthetetlen szorgalommal végzett munkája révén láttak napvilágot. Ezúttal az édesapjáról megjelent (vagy vele kapcsolatban lévő) cikkeket, tanulmányokat, adatközléseket tartalmazó kötet az 1997 és 2013 közötti időszakot tárja fel. Ahhoz, hogy egy újabb, terjedelmes, 188 lapos kiadványt állíthasson össze a szerző, nagyban hozzájárult (miként a korábbi kötetben is) az interneten olvasható közlemények publikálása is, melyek „összebongészését” elsősorban a művész unokája, Kékesi Attila végezte.

E kutatómunka – a maga módján – parádés eredményeként csak egyetlen példát említünk meg. A szerző részletesen ír Kékesi László katonai szolgálta idején készült tábori levelezőlapokról, portré rajzairól, a francia hadifogsága idején egy amerikai tábori újságban közölt grafikáiról. Ezeket a grafikákat láthatjuk is a kiadványban, ám a források tanulmányozása során kiderült, hogy egy történeti műhöz is készített illusztrációkat. Egy amerikai őrnagy (akiről egykor portrét is készített) nevének nyomán Kékesi Attilának sikerült egy pennsylvaniai árverési katalógusban rátalálni a kiadványra, s annak ismertetése nyomán újabb illusztrációkat is közölni arról. Egyéb érdekességek mellett már egy újabb korszakot idéz fel pl. Kékesi László *Légy résen kispajtás!* című, a közlekedésbiztonságot népszerűsítő képeskönyvének, s az azt megelőző plakát bemutatása.

Több írásban olvashatunk Kékesi László bélyegművészetéről (*Madách-filatéliák, Király és városa – Szent István és Székesfehérvár a filatéliában* stb.). Nagy figyelmet fordít a szerző a művésznek a cserkészettel, mesterével, Márton Lajossal kapcsolatos írásokra, szülővárosához, Szarvashoz kötődő közleményekre. (Ez utóbbiak közül korábban lapunkban is ismertettük dr. Melitorisz Pál terjedelmes tanulmányát.) Szintén az életút egészét tekinti át ifj. Kékesi László, amely az egyesületünkben – filmvetítéssel párosul – emlékezetes előadásának szöveges változata. És természetesen olvashatjuk Kékesi László munkásságához kapcsolódó, az elsősorban csak kisgrafikai vonatkozású, többnyire a lapunkban és a *3K – Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* című folyóiratban megjelent publikációkat (Vasné Tóth Kornélia, Lenkey István, Ürmös Péter és mások írásait).

Sajátos színt ad a köteteknek (egyéb írásai mellett) a szerzőnek a közölt dokumentumokhoz kapcsolódó kiegészítései, helyesbítései. Így a Madách-bélyegek alapjául szolgáló egykori fényképekről, a Kékesi bélyegek szerzőjük jelölés nélküli közléséről, a publikált kisgrafikák opus számáról, vagy éppen arról, hogy e sorok írója – noha később kijavította – tévesen közölte a művész jubileumi kiállításának évszámát a Kisgrafikában, ami helyesen 1993.

Az A/4-es méretű, kifogástalanul tipografizált, egyes szöveges részeket, bibliográfiai adatokat kiemelő kötet mintegy 170 (többségében színes) illusztrációt tartalmaz. Ez is hozzájárul a kötet olvashatósságához, ahhoz, hogy fontos forrásmunkává váljon Kékesi László munkásságának további megismeréséhez, népszerűsítéséhez. Immár a következő kötetre gondolva – a vállalt feladat örömeivel is együtt járó – további eredményes munkát kívánunk ifj. Kékesi Lászlónak és Kékesi Attilának.

Arató Antal

A MAGYAR EX LIBRIS 100 ÉVE.

GYŰJTEMÉNYEK KIÁLLÍTÁSA (KATALÓGUS, 2014)

– recenzió –

A magyar ex libris 100 éve. Gyűjtemények kiállítása (KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest, 2014) c. katalógus az azonos című kiállításához kötődően a kortárs magyar ex libris gyűjtők gyűjteményébe enged betekintést. A gyűjtők: Antalné Tari Zsuzsa (1958-), Arató Antal (1942-), Harmath Gábor (1938-), Király Zoltán (1933-2011), Krajcsi Tiborné (1941-), Palásthy Lajos (1931-), Pesti László (1939-2013), Skornyák Ferencné (1941-), Soós Imre (1921-2013), Stockinger József (1946-), Szanka Rózsa (1938-), Szász Sándorné Gasztornyai Mária (1932-2012), Vasné Tóth Kornélia (1971-) és a KBK archívuma. Művész gyűjtők: Kerékgyártó László (1950-), Köhegyi Gyula (1933-), Ürmös Péter (1956-).

Közülük többen elsőként debütáltak ex libris tablóval kiállításon. A tárlat, egyúttal a katalógus a nevékre készített ex librisek mellett gyűjteményük más darabjaiba is betekintést nyújt(ott), széles körképet adva az utóbbi száz év ex libris anyagáról, neves grafikusainkról, a magyar mellett nemzetközi kitekintéssel.

A katalógus eredetileg a 2014. február 12-én Budapesten a H13 Diák- és Vállalkozásfejlesztési Központban (Budapest VIII., Horánszky u. 13.) megrendezett ex libris kiállításához kapcsolódik, de az anyag 2014 márciusában bemutatásra került a Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ Vármező Galériájában is (Budapest I., Attila út 93.).

A színes katalógust szerkesztette, írta, a kiállítást nyitotta a kiállító gyűjtők közt is szereplő Vasné Tóth Kornélia, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos kutatója.

Arató Antal

EGYESÜLETI HÍREK

MEGHÍVÓ

Az érvényben lévő egyesületi szabályok alapján a továbbiakban minden évben közgyűlést kell tartani, és minden két évben újjá kell választani a vezetőséget.

Ennek megfelelően

KÖZGYŰLÉST TARTUNK

2014. szeptember 6-án szombaton délelőtt 10:30 órakor.

Helyszín: Bedő Árvérezőház,

Budapest VII., Erzsébet krt. 37. I. em.

Határozatképtelenség esetén 11 órakor ismételt közgyűlést tartunk, ami a megjelentek létszámától függetlenül határozatképes.

Témái: 1. Az új alapszabály elfogadása.

2. Vezetőségválasztás. 3. Egyéb

SUMMARY

Kornélia Tóth Vas: International Ex-Libris Congress in the Spirit of Saint George, 2014

For 2014 the Catalans tackled the organization of the 35th International FISAE Ex-Libris Congress. The main locations were La Pineda and the city of Tarragona. Exhibitions accompanied by catalogues were shown on the history of Spanish bookplates, including woodcut ex-libris and the ones depicting Saint George.

Antal Arató: Tibor Moskál (1930-2014), In Memoriam

The graphic artist has recently passed away. He was born in Budafok (then Promontor). His oeuvre comprises more than 600 ex-libris plates. The article emphasizes a renewal of his activities in Békéscsaba and his water colour series called Symphony of Sunshine.

László Solymos: Exhibition in Memory of Márta Kopasz, Palace REÖK, Szeged, 2014

The text of the opening speech presents various aspects of the artistic works of Márta Kopasz also commemorating her pedagogical activities of six decades.

Ádám Nagy: Church Exhibition in Memory of János Kass

At the Church of Saint Gerard in Szeged a minor exhibition revived the memory of the artist in March 2014, displaying his 18 illustrations to the Bible.

Péter Ürmös: Portraits of Artists in Bálványos Pt 2.: Brief Conversation with Attila Börcsök Graphic Artist

The article introduces the works of Attila Börcsök born in Debrecen. He shows preference for copperplate, wood engraving, and mezzotint techniques. To this day he has created 34 bookplates, most of them for international competitions.

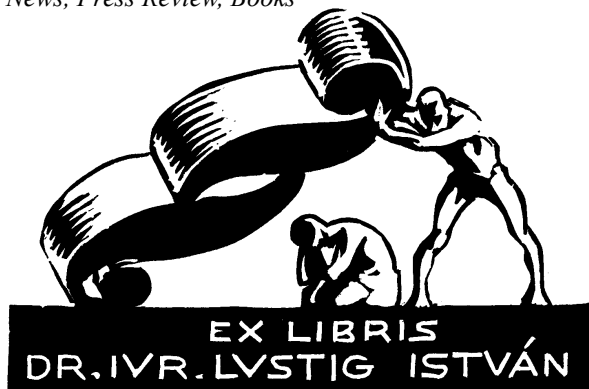
Kornélia Tóth Vas: A Hundred Years of Hungarian Ex-Libris: Exhibition of Collections

The opening talk was delivered at H13 Student and Enterprise Development Center (13 Horánszky Street, Budapest) on 12th February 2014. This opening of the exhibition shed light on the last hundred years of Hungarian ex-libris from the angle of collecting and commissioning.

Kornélia Tóth Vas: Bookplates of Noted Collectors at the National Széchényi Library. István Lustig

It is the 70th anniversary of the decease of István Lustig (1903-1944), lawyer based in Szeged. He was one of the greatest collectors in Hungary in the first half of the twentieth century. The article recalls his figure through the holdings of the National Library.

News, Press Review, Books

Révész Kornél linómetszete, X3, 80×120

AUSZUG

Kornélia Vas Tóth: Internationaler Exlibris-Kongress im Zeichen des Heiligen Georgs (2014)

Die Katalanen haben im Jahre 2014 die Organisation des 35. Internationalen Exlibris-Kongresses (FISAE) übernommen. Die Hauptplätze waren: La Pineda, Tarragona. Es waren Ausstellungen mit Katalogen über die Geschichte des spanischen Exlibris, und mit Holzschnitt gefertigten und mit dem Thema „Heiliger Georg“ Exlibris zu sehen.

Antal Arató: Erinnerung an Tibor Moskál (1930-2014)

Der Graphiker – geboren in Budafok – Schöpfer von mehr als 600 Exlibris und Graphiken, ist gestorben. Der Artikel beschäftigt sich ausgesetzt mit der Erneuerung seiner Tätigkeit in Békéscsaba und mit der Aquarellserie „Sonnenstrahl – Symphonie“.

László Solymos: Gedenkausstellung von Márta Kopasz, REÖK-Palast 2014

Die Eröffnungsrede der Gedenkausstellung von Márta Kopasz – Graphikerin in Szeged – erörtert die vielfältige und bunte Tätigkeit der Künstlerin und gedenkt ihrer 60 jährigen pädagogischen und theoretischen Tätigkeit.

Ádám Nagy: Ausstellung in der Kirche, Erinnerung an János Kass

Es wurde im März 2014 in Szeged, in der Kirche „Szent Gellért“ eine Ausstellung mit 18 Werken des Künstlers, die zum Bibel gefertigt worden ist.

Péter Ürmös: Künstlerporträts 2. von Bálványos. Eine kurze Besprechung mit dem Graphiker Attila Börcsök

Im Artikel wird kurz die Tätigkeit von Attila Börcsök – geboren in Debrecen – dargestellt. Er hat Kupfer- und Holzschnitt, bzw. das Mezzotinto-Verfahren gern, bis jetzt hat er 34 Exlibris gemacht, hauptsächlich für internationale Wettbewerbe.

Kornélia Vas Tóth: Die 100 Jahre des ungarischen Exlibris. Ausstellung der Sammlungen

Der Text der Eröffnungsrede von der Ausstellung, die im H13 Studenten- und Unternehmenentwicklung-Zentrum getragen wurde. Die Ausstellung hat die Geschichte des hundertjährigen ungarischen Exlibris seitens der Sammler und Auftraggeber dargestellt. Die Ausstellung wurde von Frau Kornélia Vas Tóth eröffnet.

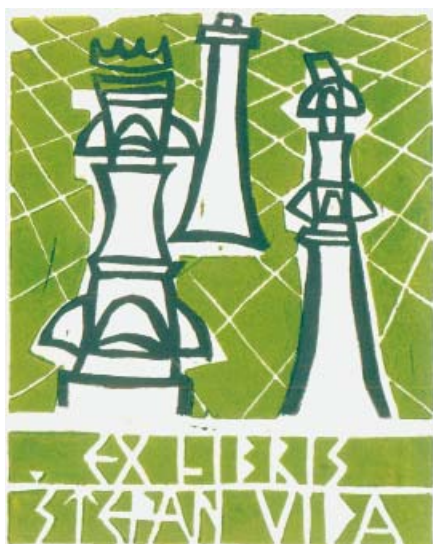
Kornélia Vas Tóth: Exlibris von berühmten Sammler in der Landesbibliothek Széchényi. István Lustig.

István Lustig (1903-1944) war Advokat in Szeged, er ist vor 70 Jahren verstorben und war einer der grössten ungarischen Exlibris Sammler in der ersten Hälfte des XX. Jahrhunderts. Der Artikel erinnert sich an ihn durch die Sammlung der Bibliothek OSZK.

Nachrichten, Presseschau, Bücherregale

Juhász Miklós linómetszete, X3

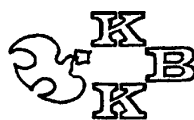
Salamon Árpád linómetszete, X3/2, Op. 79 (2013), 112×90

Börcsök Attila linómetszete, X3/3, C2 (2012)

Moskál Tibor rézkarca, C3 col, 120×80

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület
internetes honlapja:
www.kisgrafika.hu

Otto Feil (A) linómetszete, X3/2, 88×45

Salamon Árpád linómetszete, X3/2, Op. 177 (2013), 140×83

Börcsök Attila grafikája, X3/C7 (2011)